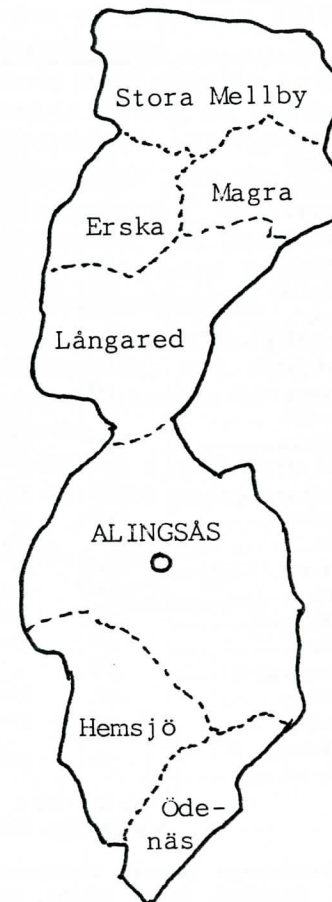

POST- historia från

ALINGSÅS KOMMUN

Häftet i den posthistoriska skriftserien tillverkas med hjälp av en ordbehandlare, en ljuslåda för montering och en kopiator, allt av enklaste slag. Det är fråga om ett rent hantverk och defekter kan förekomma. Jag hoppas Du har överseende därmed och att Du accepterar att det framforskade innehållet är viktigare än häftets utförande.

Erik Lindgren

**Copyright
Erik Lindgren**

POSTHISTORISK SERIE 142

Kungörelse,

angående dels öppnande, dels indragning af poststationer.

Den 1 januari 1900, då *Vestergötland—Göteborgs* jernväg (hufvudlinjen *Skara—Vara—Tumleberg—Göteborg* och bibanan *Tumleberg—Håkantorp*) för allmän trafik upplätes, öppnas poststation vid följande derä belägna trafikstationer och hållplatser, nämligen

å *hufvudlinjen*: i *Källtorp, Qvånum, Stora Hof, Tråfvad, Tumleberg* och *Nossebro* inom Skaraborgs län samt i *Gendalen, Stora Mellby, Gräfsnäs, Anten, Mjörnsjö, Sjövik, Björboholm, Gråbo, Stannum, Olofstorp* och *Gunnilse* inom Elfsborgs län, äfvensom

å *bibanan*: i *Arentorp* och *Helås* inom Skaraborgs län.

Med innevarande års utgång indragas deremot de nuvarande poststationerna *Gerum, Qvånum, Långjum, Fyrunga, Höckgården, Gendalen* och *Halås* inom Skaraborgs län samt *Foglaröd* inom Elfsborgs län. Stockholm, af Kongl. Generalpoststyrelsen, den 23 december 1899.

Skara—Vara—Tumleberg—Göteborg.

(Från den 1 januari 1900.)

455		—	Stenstorp	—	1140
Pkxp. 107	Pkxp. 108				
Tåg 1.	Tåg 3.	Km.			
C 615	10 ⁵⁵	—	Skara 117, 119	4 ³⁵	8 ⁵⁰
636	11 ³³	9	Källtorp	4 ⁴	8 ³⁰
649	11 ⁵⁶	14	Öttum (ej f.)	3 ⁴²	8 ¹⁷
657	12 ¹²	17	Qvånum	3 ²⁹	8 ¹⁰
711	12 ³³	23	Stora Hof	3 ⁶	7 ⁵⁵
717	12 ⁴⁵	28	Tråfvad	2 ⁵⁵	7 ⁴⁹
734	1 ⁹	34	Vara 108	2 ²⁷	7 ³¹
739	1 ¹⁹	—	Vara	2 ¹⁷	7 ²⁶
759	1 ⁴⁸	43	Tumleberg 109	1 ⁴⁹	7 ⁵
89	1 ⁵⁹	—	Tumleberg	1 ³⁷	6 ⁵⁶
—	—	48	Essunga (ej f.)	1 ²⁴	—
827	2 ³³	51	Nossebro	1 ⁹	6 ³⁹
840	2 ⁵⁵	56	Gendalen	12 ⁴⁶	6 ²⁶
852	3 ¹¹	61	Stora Mellby	12 ²⁸	6 ¹⁵
93	3 ³²	64	Sollebrunn (ej f.)	12 ¹²	6 ⁵
914	3 ⁵⁰	69	Gräfsnäs	11 ⁴⁹	5 ⁵³
946	4 ³⁹	80	Anten	11 ³	5 ²¹
957	5 ¹⁰	84	Mjörnsjö	10 ⁴⁷	5 ⁹
1025	5 ³⁶	91	Sjövik	10 ²⁴	4 ⁵¹
1041	5 ⁵⁸	96	Björboholm	10 ³	4 ²⁵
1057	6 ²¹	102	Gråbo	9 ⁴¹	4 ¹⁰
—	6 ³⁴	106	Stannum (ej f.)	9 ²⁴	—
1125	6 ⁵⁵	110	Olofstorp	9 ⁶	3 ⁴³
1145	7 ¹⁶	116	Gunnilse	8 ⁴³	3 ²⁴
1235	8 ¹⁰	129	Göteborg (V.) 4, } { 101, 103, 111	7 ⁵⁰	2 ³⁵
				Tåg 4.	Tåg 2.
				Pkxp. 107	Pkxp. 108

Fem av poststationerna vid Västergötland-Göteborgs jernväg återfinns inom de nuvarande gränserna för Alingsås kommun, Gendalen, Stora Mellby, Sollebrunn, Gräfsnäs och Anten. År 1913 tillkom Kvarnabo, men ej förenad. Poststationen i Sollebrunn var under seklets första 14 år inte heller förenad med järnvägsstationen.

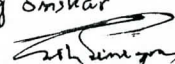
Förord

Alingsås kommun ger från posthistorisk synpunkt en mycket omväxlande bild. Där finns inte bara ett av landets äldsta postkontor (Alingsås) utan också ett mindre postkontor som på sin tid var förvaltningspostkontor (Sollebrunn). Senare tillkomna postanstalter ger en provkarta på poststationer i anslutning till beslutet om att kronobrevbäringen skulle upphöra och exempel på poststationer som kunnat inrättas sedan Postens ekonomi stabiliserats efter den stora kraftansträngningen på grund av 1870-talets reformer samt några järnvägsstationer.

En någorlunda fullständig redovisning av kommunens posthistoria skulle kräva en omfångsrik bok. Med detta häfte gör jag ett försök till en summarisk återblick med angivande av tidpunkter för de olika postkontorens tillkomst och nedläggning samt i möjligaste utsträckning också namn på dem som ansvarat för postservicen på de olika platserna eller, för att tala med filatelisternas tunga, vilka som har hållit i datumstämpeln.

Dessutom väljer jag att från tusentals dokument göra ett och annat utdrag för att skapa tidsfärg och redovisa ett fåtal av många episoder i sockenmännens kamp för bättre postförhållanden.

Orterna behandlas i stort sett tidsmässigt i den ordning efter vilken de fått poststationer inrättade.

Trevlig läsning önskar

POST PÅ LANDSBYGD

Under de två första seklen av postverkets existens fanns inga andra fasta postanordningar än de förhållandevis fåtaliga postkontoren i städerna. Omkring år 1800 fanns det bara 110 svenska postkontor, inklusive dem i Finland och främmande land, t ex i Hamburg och Helsingör.

Den generella förbättring av postgången som kom gradvis efter ett kungligt brev den 27 mars 1830 bidrog till att antalet postkontor år 1835 uppgick till 124. Dessutom fanns då nio postuppsyningsmans-platser i de nordligaste, glest befolkade delarna av landet. För orter med talrikare befolkning och någorlunda omfattande brevväxling inrättades med början 1849 s k postexpeditioner. År 1850 fanns 13 postanstalter av detta slag. Samtidigt var antalet postkontor 122 och antalet postuppsyningsmansplatser 20.

Postexpeditionerna var från allmänhetens synpunkt likvärdiga med postkontor och från år 1882 fick de samma benämning. Dessförinnan hade en annan stor förändring inträffat med det fasta postnätet, nämligen tillkomsten av poststationer på landsbygden.

Begreppet poststation hade använts redan från 1830 för postuppsyningsmansplatserna. Dessa avvecklades i samband med tillkomsten av poststationer i egentlig bemärkelse. Ett regeringsbeslut om sådana poststationer fattades 1860 med syftet att **för mera avlägsna orter underlätta förbindelsen med närmaste postkontor eller postexpedition.** De första poststationerna inrättades omkring ett år efter detta regeringsbeslut.

I ett cirkulär den 4 oktober 1860 erinrade generalpoststyrelsen postförvaltarna om bemyndigandet att inrätta poststationer och överlämnade en instruktion för poststationsföreståndare. Inom det område som ligger i Alingsås nuvarande kommun inrättades dock inga sådana poststationer förrän år 1875, då beslutet om att kronobrevbäringen skulle upphöra blev genomfört i Västergötland.

Postkontoret i Alingsås

Namnet Alingsås hittar man för första gången i Postens annaler 1641, då orten finns upptagen i förslaget till brevtaxa. Det har inte gått att finna namnen på någon postmästare förrän 1683, det år då man utgår från att Nils Johansson började sin postmannabana. Han följdes 1694 av tullskrivaren och stadsnotarien Lars Svanman. Efter dennes plötsliga död 1706 uppehöll änkan Margareta Larsdotter Svanman postmästarebefattningen under ett nådeår. Hon gifte sig med Arvid Falck som fick fullmakt som postmästare den 3 maj 1707 och därmed "konserverade huset".

Margareta Larsdotter-Svanman-Falck överlevde även sin andre man och fick ännu ett nådeår, innan Johan Tistelgren tog över postkontoret 1722. När denne dog 1737 efterträdde sonen Nils Tistelgren honom, 22 år gammal. Efter suspension 1739 och med framgång överklagad avsättning var han i tjänst till 1760, då följd av Henrik Sebastian Sommar.

Ytterligare ett 15-tal postmästare har sedan dess förvaltat postkontoret i Alingsås. Några av dem möter vi i detta häfte genom yttranden i ärenden om den kringliggande bygdens postförhållanden.

En bild av förhållandena vid 1900-talets början får man i de uppgifter nedan, som facktidningen "Svenskt Postarkiv" lämnade 1906 till tjänst för dem som sökte befattningen som postmästare i Alingsås, när Bror Erik Moberg avgick.

De lediga postkontoren.

Alingsås (3 kl.). Förra året uppgick postmästarens öfverprovision till 321:21, arfvode för räkningshållande till 47:14, för lösväskor till 36:—, från postsparbanken 24:10. Postverket förhyr lokal (på 10 år från den 1 oktober 1905). Denna, bestående af fyra rum, är nyinredd och rymlig, försedd med gasbelysning, men två rum (postmästarens rum och expeditionsrummet), belägna åt norr, uppgifvas vara kalla. Välbelägna och lämpliga bostadslägenheter är det ej särdeles godt om, och de betinga en årshyra om i genomsnitt 450:— pr fyra rum och

kök. Skatter till kommun, kyrka och skola utgå med 4:20 pr bevillningskrona. Vattenledning och ytterbelysning finnas. Nuvarande femklassiga real-samskola skall förändras till sexklassig, troligen från och med hösten 1907. Närmaste fullständiga läroverk ligga i Göteborg.

Gångse pris å följande artiklar äro: färskt fläsk 1:10, fårkött 1:20, kalvkött 1:20, oxkött 1:20, söt-mjölksost 1:25—2:50, smör 2:—, allt pr kg., mjölk —:14 pr liter, potatis 4:— pr hl., ägg 1:— pr tjög, björkved (ohuggen) 22:50 pr storfamn, barrved 14:—.

För den som har särskilt intresse för de gamla postmästarnas liv och leverne hänvisas till Teodor Holms excerpter. De finns numera på mikrofilm och kan lånas efter hänvändelse till Postens Arkiv & Förlagstjänst med adress 105 00 STOCKHOLM. Register i början gör det möjligt att leta sig fram till de filmbilder som avser Alingsås.

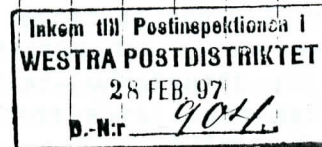
SOLLEBRUNN (Erska socken)

Ett kungligt brev den 27 mars 1830 medgav att ett postkontor skulle öppnas i Sollebrunn. Starten blev den 1 oktober samma år, då även postkontoret i Svenljunga inrättades. Om detta har jag berättat i häftet "Posthistoria från Svenljunga pastorat".

Lorentz Westberg blev utnämnd till postmästare i Sollebrunn. Han var född i Göteborg 1799 och hade befattningen i Sollebrunn i bara drygt ett år. Redan i januari 1832 blev han utnämnd till postmästare i Klippan och där dog han knappt tre veckor efter det han fyllt 38 år. Hans efterträdare i Sollebrunn, Peter Anders Dahlgren skötte postkontoret i 24 år och befordrades år 1856 till postmästartjänsten i Borås.

Johan August Dahlgren (1857-1871) blev Sollebrunns siste postmästare enligt den ursprungliga termen. Vid hans död i juli 1871 hemställde poststyrelsen hos regeringen att få byta ut postkontoret mot en poststation. Detta medgavs i ett kungligt brev den 21 oktober och med 1871 års utgång drogs postkontoret in efter att ha skötts av en vikarie under dess sista halvår.

I stället inrättades en poststation i Sollebrunns gästgiverigård med mamsell Carolina Margareta Fagerström som föreståndare. Hon kom att fungera som sådan i hela 42 år. Vid tillkomsten av Västergötland-Göteborgs Järnväg på nyåret 1900 lät hon flytta poststationen från Gästgiverigården till ett hus nära intill järnvägsstationen. Detta hade uppförts av Erska kommun, som vid ordinarie kommunalstäman i skolhuset den 28 december 1896 hade beslutat att hos poststyrelsen "ingå med värdsam anhållan att få behålla poststationen i Sollebrunn skild från en därstädes å Västergötland-Göteborgs järnväg blivande järnvägsstation samt med bibehållande av poststationens nuvarande föreståndare, fröken Lina Fagerström".

Kongl. Generalpoststyrelsen.
Inkom den 24 FEB. 1897

Till Kongl. Generalpoststyrelsen, Stockholm, 1896.
Remitteras jämte kostnader till under D. N. 323.
Till utskande af Postinspektionen i Westra Distriktet, Stockholm och till Generalpoststyrelsen den 16 Feb. 1897.
J. 383

Enligt uppdrag af Erska kommunalstämma den 28 december 1896 får jag härmed hos Kongl. Generalpoststyrelsen värdsamt anhålla, att Sollebrunns poststation, äfven sedan en beslutad järnvägsstation å Västergötland-Göteborgs järnväg i Sollebrunn kommit till stånd, uti nuvarande poststationsinnehafvarens, Fröken Lina Fagerströms tjänstetid finge vara skild från nämnde järnvägsstation samt att Lina Fagerström, som i 26 år med mig och skicklighet till Erska kommuns belåtenhet förestått Sollebrunns poststation, finge fortfarande behålla sin nuvarande befattning.

Erska Lärskola den 18 februari 1897.
Karl Jakobssaw.

Detta brev återges i originalstorlek.

Det var regel att lantpoststationer i närheten av framväxande järnvägar drogs in och ersattes med poststationer i stationshusen, där järnvägsbefälet ansvarade för postservice. Från denna regel gick poststyrelsen med på att göra undantag när det gällde Sollebrunn.

Från och med det nya seklets ingång fick Carolina Fagerström sålunda transportera posten från tågen tvärs över vägen till poststationen i nya lokaler. Tidigare hade hon fått den av postförarna på flera passerande postlinjer. Huvudlinjen var Göteborg-Stockholm men dessutom passerades Sollebrunn under en tid av diligensen från Uddevalla till Borås över Vårgårda och senare av linjen Trollhättan-Lagmansholm. Under 1800-talets sista år fanns också en linje från Upphärads järnvägsstation till Sollebrunn, andra små postföringslinjer onämnda.

Det var förresten konkurrens när det gällde att få postföring på entreprenad. Som exempel kan här nämnas något om en ändring när Västergötland-Göteborgs järnväg började trafikeras den 1 januari 1900. Poststyrelsen hade efter kontakt med tf postinspektör Adolf Malmgren tagit fasta på ett förslag av kronolänsmannen i Bjärke härad "att vid öppnandet av trafiken å Västergötland-Göteborgs järnväg postföringen å linjen Upphärads-Sollebrunn kan indragas samt ersättas av gångpostföring sex gånger i veckan i vardera riktningen å en linje Sollebrunns poststation - Lagmansereds länsmansboställe - Lagmansereds poststation."

Det kom in flera anbud, av vilka ett föranledde postinspektören att upprätta förslagskontrakt med handlanden J R Thim i Erska Bergsgården om att fullgöra postföringen för kr 1:65 per tur fram och åter. Men följande brasklapp stod att läsa i postinspektörens brev:

"Ett av soldaten Johan Molander avgivet, efter upprättandet av beörda kontrakt hit inkommet anbud å sistnämnda postföring har jag trott mig böra härmed värdsamt överlämna av anledning att detsamma med 25 öre per dubbel färd understiger den kontraherade ersättningen".

Johannes Molander blev senare postförare. Kontraktet avsåg gångpost, men ofta lär han ha ridit med posten.

När Carolina Fagerström slutade som poststationsföreståndare flyttades poststationen till järnvägsstationen från och med juli 1914 och stinsen Victor Julius Olsson blev ansvarig för samhällets postservice. Vid 60 års ålder fick

han pension och den 1 juni 1938 tillträdde Emil Andersson. Denne hade varit föreståndare för den förenade post- och järnvägsstationen i Gräfsnäs sedan den 1 april 1914. Ansvar för posten i Sollebrunn vilade efter Anderssons avgång på Oskar Edvin Rosén (1949-1953) och Harald Oskar Sandrén (1953-1957).

Poststationen skildes från järnvägen den 1 mars 1957. Den upphöjdes samtidigt till postexpedition och flyttade till handlanden Arvid Edvardssons fastighet. Ny postchef blev Per Olof Gauffin, följd 1966 av Ewert Fritzell, som tog ansvar för postservice till drygt 2000 hushåll. Han fick ta nya moderna lokaler i bruk 1985. År 1977 hade termen postexpedition bytts ut mot postkontor och chefstiteln stationsmästare, som funnits i terminologin sedan 1920, hade samtidigt ändrats till postmästare.

*Skil vil jag ölmjukast insända en ny ansökan
med afskrift af intyg af frädjebetyg af ömskligt wone
om styrelsen wils mig olensysta till olala wargai
jag bejer 1. krona 40 öre eller 8 kronor å 40 äre
i wakan för fulbordad färd enligt kungörlen
Torv på Sollebrunn den 18 november 1899.
Johan. Molander Soldat wid Kongl.
Wäsjöta olals Regmt.*

Johan Molander sänkte sitt ursprungliga anbud väsentligt för att kunna få uppdraget som lantbrevbärare och postförare.

KULLABO

I Lygnareds skola inrättades med 1875 års ingång en poststation med namnet Kullabo. Posten kördes dit med häst och vagn från Alingsås på den samtidigt inrättade linjen till Hedared. Postföringskontraktet gick till Svante Larsson i Alingsås som fick kr 1:95 per mil i ersättning. En postföring inrättades också mellan Kullabo och Närunga med Johannes Bengtsson i Närunga klockaregård som en av entre-

prenörerna. Flera ändringar inträdde i postföringen under de drygt fyra år som poststationen fanns kvar.

Till föreståndare antogs skolläraren Per Ludvig Johansson med 160 kr i årsarvode. Under andra halvåret 1875 sålde han frimärken för knappt 28 kronor och postmästare Carl von Baumgarten i Alingsås föreslog i ett brev till poststyrelsen den 25 januari 1876 att poststationen skulle ersättas med en lösväska.

Det förslaget accepterades inte av poststyrelsen, men frågan togs upp på nytt när Per Ludvig Johansson i ett brev den 18 maj 1877 begärde att få sin årslön höjd från 160 till 300 kronor med tillägget att eljest bli entledigad.

Kronofogden i Kullings fögderi ansåg att poststationen kunde dras in och att postgången mellan Kullabo och Ödenäs skulle anslutas till linjen Alingsås-Borås. Då behövdes emellertid en postvärdare i Kullabo för att ta emot postväskan för Ödenäs från postiljonen mellan Alingsås och Borås samt bevara den tills den kunde lämnas åt postföraren till Ödenäs.

Erik Andersson, "boende å hemmanet Lygnared några tusen alnar från poststationen" var villig att åta sig den uppgiften för 120 kr om året. Det var mycket i jämförelse med vad som betalades till postvärdare på andra håll. I boken "På post i Mo härad" berättar jag i avsnittet om Jära på sid 20-24 om hur postvärdaren betalades med 18 kr om året.

När frågan om postvärd fördes på tal erbjöd sig Per Ludvig Johansson att bli kvar som poststationsföreståndare utan att få arvudet höjt. Därvid blev det och poststationen var räddad. När lantbrevbäring infördes i Älvsborgs län blev det ändå klippt. Den 26 februari 1879 skrev Per Ludvig under ett erkännande om att han var villig att frånträda sin befattning med mars månads utgång. Lantbrevbäring inrättades nämligen i april 1879 mellan Alingsås och Ödenäs via Kullabo och ersatte de båda poststationerna i förening med s k kommunombud som förmedlande länkar med lantbrevbäraren för dem som inte kunde få direktkontakt med honom.

Det var inte bara de två poststationsföreståndarna som blev av med sina arbetsuppgifter utan även postföraren mellan Kullabo och Ödenäs, Svante Andersson i Ödenäs Östergård. Postföringen till Kullabo hade hunnit ändras

flera gånger. Från den 1 januari 1876 sändes den från Norsesund till Kullabo via Hemsjö. Den ändringen hade tänt en gnista av hopp hos hemsjöborna att få en poststation vid kyrkan. I avsnittet om Pålstorp berättas om hur postfrågan löstes i Hemsjö socken.

*Detta emottaget erkännande gifvande,
att poststationen härut-
des med ingående Mars Mån-
nads utgång kommer att
indragas, erkännes
Kullabo den 26 Febr 1879
Per Ludvig Johansson*

Per Ludvig Johanssons erkännande om att han blivit uppsagd från tjänsten som poststationsföreståndare i Kullabo, här återgivet i förminskad skala.

LÅNGARED

En efterjustering av den organisation som byggts upp vid 1875 års ingång, när postverket övertog ansvaret för kronobrevbäringen i Västergötland, kompletterade nätet med en poststation i Långared den 1 juli 1875. Till föreståndare antogs Johannes Andersson med 200 kr i årsarvode. I samband med att lantbrevbäring infördes planerades att poststationen skulle dras in.

När Johannes Andersson i god tid fick underrättelse om planerna, skrev han den 31 oktober 1878 till poststyrelsen och erbjöd sig att sänka sitt arvode om stationen fick vara kvar. Till detta togs ingen hänsyn och poststyrelsen beslöt den 19 december 1878 att en poststation skulle öppnas i Östads-kulle med samtidig indragning av poststationerna i Bergstena och Långared. Båda föreståndarna blev

uppsagda. Gästgivaren A P Larsson i Östads-kulle blev samtidigt av med sitt kontrakt om postföring mellan Östads-kulle och Långared. Den sistnämnde fick i stället ett kontrakt om postföring mellan Östads-kulle och Sollebrunn. Johannes Andersson blev inte heller lottlös. Han antogs till lantbrevbärare mellan Östads-kulle och Långared.

Efter en kommunalstämma gjorde kommitterade den 16 juli 1883 i ett brev till poststyrelsen framställning om att poststationen skulle återinrättas. I denna framhölls att församlingen med omkring två mils utsträckning saknade poststationen och var "troligen enstaka exemplet i Riket, helst de poststationer, Brobacka och Östads-kulle, som närmast angränsa kommunen, äro belägna på 1 å 1½ mils avstånd från kommunens mitt".

Efter utredning, under vilken postinspektionen i Göteborg till en början avstyrkte bifall, beslöt poststyrelsen att poststationen skulle återinrättas med 1884 års ingång. Johannes Johansson i Bryngelsgården antogs till föreståndare och kom att verka som sådan till sin död i mars 1923. Hemmansägaren John Martin Andersson tog då över och behöll syslan till poststationens indragning den 1 november 1948. Det fanns då inget ordnat pensionssystem för avtalsanställda men Andersson fick ett s k ålderdomsunderstöd. Om tillkomsten av denna hjälp efter behandling av 1907 års löneredgeringskommission har jag berättat i boken "Post-historia från Ljungby kommun" på sid 59.

Östads-kulle—Långared. (Från den 2 januari 1881.)			
O. L.	—	9,15	Östads-kulle poststation (Lena skolhus) ... Rånösson ..... Huldalen ..... Ösbacken ..... Kallen ..... Långareds poststation (Bryngelsgården). Postföringen å linien ombesörjes af lantbrevbärare.
O. L.	1,15	—	
O. L.	—	7,50	
O. L.	—	4,0	
O. L.	—	—	

Med hjälp av tidtabellerna kan man ofta finna läget för poststationerna, liksom vilka platser lantbrevbäraren passerade på sin väg mellan dem.

ÖDENÄS

Andreas Nilsson antogs till föreståndare för poststationen i Ödenäs, som inrättades den 1 juli 1875. Glädjen häröver blev inte så långvarig, för sockenborna fick liksom på så många andra håll mista poststationen när lantbrevbäring infördes i Västergötland under loppet av 1879.

När planeringen blivit känd, skickade kommunalstämmans ordförande ett brev till poststyrelsen den 9 januari 1879 med begäran om att poststationen skulle få vara kvar. Han önskade rättvisa och skrev bl a att "kommuner som äro belägna på blott 0,5 mils avstånd från postanstalt och med den har livlig samfärdsel ändå hava poststation kvar".

Folkskollärare C A Eriksson i Ödenäs uttryckte i ett nytt brev den 10 mars 1879 sin oro, när han såg att det bara var tre veckor kvar tills indragningsbeslutet skulle verkställas. Han erbjöd sig att efterträda poststationsföreståndare Nilsson med lägre ersättning än de 160 kr om året som denne haft. Men poststyrelsen var obeveklig. Poststationen drogs in och från april 1879 betjänades socknen av lantbrevbäring från Alingsås.

Indragningen av poststationen i Ödenäs hade varit på tapeten tidigare. I ett brev till poststyrelsen den 25 januari 1876 anmälde nämligen postmästare Carl von Baumgarten i Alingsås att frimärken hade sålts i Ödenäs för bara kr 24:80 under poststationens sex första månader. Den gången lät poststyrelsen frågan vila.

Flera försök gjordes att få tillbaka poststationen i Ödenäs, sedan lantbrevbäraren gjort sitt intåg. Folkskollärare C A Eriksson var med att skriva under ett brev till poststyrelsen den 11 december 1896 från ordföranden i kommunalnämnden Benedikt Eriksson. Då hade man under tre års tid fått finna sig i att lantbrevbäraren bara gick en tur i veckan. Den ringa postmängden hade nämligen blivit anledning till att hemmansägaren Axel Leander Andersson i Ödenäs Östregård fick acceptera ett nytt kontrakt från den 1 november 1893 vilket innebar minskning från två till en tur i veckan.

Försöket år 1896 att få tillbaka poststationen misslyckades men på förslag av postinspektionen i Göteborg gick poststyrelsen med på att lantbrevbäringen åter skulle utföras med två turer, sedan Axel Leander Andersson blivit

underbjuden av torparen Sven Karlsson på Hemsjö Bergagård. Denne fick "en krona 45 öre per dubbel tur, eller 55 öre mindre än vad för dylik tur för närvarande utgår", skrev postinspektionen för att motivera uppsägning av den redan etablerade lantbrevbäraren. Det var kärt på den tiden.

Ett nytt försök att få poststationen i Ödenäs återinrättad gjordes vid den ordinarie kommunalstämman den 16 december 1902. Kronofogden och postmästaren i Alingsås tillstyrkte denna gång och poststyrelsen beslöt att låta öppna poststationen i Ödenäs' folkskola den 1 juli 1903. Veteranen C A Eriksson antogs till föreståndare med 100 kr i årsarvode. Han efterträddes den 1 april 1907 av handlanden Johan Albert Johanson, som under en kort period fick lämna över till folkskolläraren Nils Emil Sjölund, innan poststyrelsen gick med på hans anspråk och lät honom få 180 kr i årslön efter återinträde i tjänst den 1 oktober 1910.

Johan Albert blev kvar med poststationen i sin affär vid Mellangården till sin död i 72 års ålder. Han hade redan 1939 fått ta emot medaljen för nit och redlighet i rikets tjänst. Med 1953 års ingång blev handlanden Ernst Yngve Ödenius föreståndare, följd i maj 1960 av virkeshandlanden Lars Gunnar Sjögren. Poststationen ersattes med modern lantbrevbärning den 1 november 1969.

	Beloppet af afgiften för ordinarie försändelser	Beloppet för öfriga försändelser	Beloppet för utskick af paket	Totalt belopp	Antal försändelser
Probacka	7	"	"	3 92	10 92 4
Torpberg	13	2	"	4 99	19 99 5
Kilanda	1 25	3	"	4 81	130 81 54
Kullabo	24	2	"	1 79	8 7 39 8
Norringa	50 10	3	"	8 30	61 40 71
Ödenäs	24 80	"	"		24 80 8

Poststationen i Ödenäs hade mycket liten frimärksförsäljning, näst minst av alla inom Alingsås förvaltningsområde under andra halvåret 1875.

PÅLSTORP (Hemsjö socken)

Hemsjö socken kom i skymundan när kronobrevbäringsansvaret övertogs av postverket. Den blev en av dem som under 1875 inte gynnades av målsättningen "en poststation i var socken". En gnista av hopp om rättelse såg hemsjöborna ett år senare, när posten till Kullabo började sändas från Norse-sund via Hemsjö.

Kommunalnämndens ordförande Johannes Ohlsson i Bergsjödal begärde i ett brev till poststyrelsen den 15 februari 1876 att få en poststation vid Hemsjö kyrka. Han understöddes av skolläraren och klockaren Gustaf Sahlin. Kronofogden tillstyrkte och postinspektören överlämnade ärendet till poststyrelsens prövning. Där ansågs det inte böra föranleda till åtgärd.

Gustaf Sahlin skrev ett nytt brev till poststyrelsen den 5 januari 1877 och påpekade den bristande postservicen i socknen. Efter en ny utredning ledde detta till att postlinjen mellan Norse-sund och Kullabo avkortades till sträckan Norse-sund-Hemsjö, varefter poststationen i Kullabo under tiden fram till dess indragning fick sin post via huvudlinjen mellan Borås och Alingsås.

Kronofogden i Hallanda konstaterade att omorganisationen medförde besparing och föreslog att en poststation skulle inrättas vid Hemsjö kyrka och kallas Pålstorp. Efter länsstyrelsens tillstyrkan accepterade poststyrelsen detta och den nya poststationen öppnades den 1 juli 1877 med Gustaf Sahlin som föreståndare. Han fick 100 kr i årsarvode.

Låga trafiksiffror bidrog till att poststationen drogs in redan med 1883 års utgång. Det hjälpte inte att Gustaf Sahlin försökte höja omsättningen genom att sälja frimärken till handlande i Alingsås med 3-4 procents provision. Han hade själv två procents provision av postverket på sin försäljning men fick inte lov att sälja frimärken på annat sätt än vid poststationen.

Postmästare Birger Johan Söderström i Alingsås anmälde Sahlin för poststyrelsen. En undersökning visade då att mer än en tredjedel av Sahlins försäljning under 1882 hade skett till handlande i Alingsås. Poststyrelsen beslöt att ersätta poststationen med lantbrevbärning och kommunombud.

Kyrkvaktmästare August Svensson i Hemsjö började i januari 1884 vandra två gånger i veckan mellan Norsesund och Pålstorp som lantbrevbärare. Alla var inte nöjda, men ett försök 1889 att få poststationen återinrättad påkallade ingen åtgärd från poststyrelsens sida. Till detta bidrog en negativ inställning från poststationsföreståndare Johannes Göthberg i Norsesund.

Det gick bättre när kommunalnämndens ordförande Johannes Ohlsson gjorde ett nytt försök den 31 januari 1902. Kronofogden intygade att trakten kring Hemsjö kyrka var folkrik och postinspektionen i Göteborg upprättade ett förslagskontrakt med folkskolläraren Herman Edqvist om att svara för poststationen med 100 kr i årsarvode. Det godkändes och från den 1 juni 1902 fanns åter en poststation med namnet Pålstorp i Hemsjö skolhus.

Efter Edqvists död i oktober 1943 vikarierade sonen Paul Gerhard. Han avled, 43 år gammal, i december 1946, varvid Berta Viola Katarina Alexandersson blev utnämnd till poststationsföreståndare. Hon tillträdde dock inte och befattningen uppehölls fortsatt på vakans av Lars Östen Eriksson som efterträddes den 1 juni 1949 av Åke Arnold Johansson. I mars 1954 blev Anders Hugo Albertsson föreståndare. Efter hans uppsägning 1956 upphölls befattningen av vikarier däribland Thyra Anna Elisabet Ohlsson, till dess poststationen kunde ersättas med bilåkande lantbrevbärare den 1 november 1969.

MAGRA

Organisten och klockaren E Lindgren skrev den 28 augusti 1875 ett brev till poststyrelsen med följande början:

"Då kronobrevbäringen enligt Kungl. Maj:ts nådiga kungörelse av den 5 december 1873 upphörde, var förslag å bane, att, i likhet med vad som skett på så många andra ställen, även en poststation i Magra församling av Bjärke härad och Älvsborgs län, belägen mellan postanstalterna Lagmansholm och Sollebrunn, skulle inrättas. På anmodan av vederbörande kronolänsman underskrev också undertecknad en handling, vilken innehöll att en poststation skulle inrättas i ovannämnda församling, vilken undertecknad åtog sig

att förestå för ett arvode av 100 kronor årligen. Sedan dess har icke något i detta avseende hörts av, ej heller någon poststation i Magra kommit till stånd."

I fortsättningen av det tre foliosidor långa brevet framhöll Lindgren svårigheten för socknen att vara utan poststation och gjorde även jämförelser med andra socknars möjligheter till postservice med Bergstena som exempel, där en poststation hade inrättats den 1 juli 1875.

Vid föredragning i poststyrelsen den 23 september 1875 av brevet ansågs det inte föranleda vidare åtgärd. Något besked därom kunde Lindgren inte få med mindre han hörde sig för hos poststyrelsen.

Efter ett kommunalstämmobeslut den 6 september 1889 skrev stämmans ordförande Johannes Svensson en ansökan om att få en poststation. Under den följande remissbehandlingen var poststationsföreståndare Carolina Fagerström i Sollebrunn föga tilltalad av att en poststation i närheten skulle kunna minska något av hennes hushållsunderlag och postinspektionen i Göteborg uttalade i sin kommentar att någon poststation inte skulle behövas i Magra.

Undertecknad förbinder sig härmed att mot ett årligt arvode af 25 Kr. under lönnneft) så förestå en Poststation, förhåll vid Magra folkskola, der Post under högst 4 dagar i veckan expedieras -

Magra folkskola den 19de Nov. 1889

A. W. Hallén.

Att Herr Folkskolläraren A. W. Hallén är tillräckligt kompetent och vederhäftig för opanskrifven postfjintebefattning, intygar

*H. Mellby, Sollebrunn, 19 Nov. 1889,
Karl Lud Johansson,
Kyrkvaktmästare*

Folkskollärare Hallén hade inga stora anspråk, när han erbjöd sig att bli föreståndare för den önskade poststationen i Magra.

Ändå beslutade poststyrelsen att en poststation skulle öppnas i Magra den 1 april 1890. Till föreståndare antogs folkskolläraren August Wilhelm Hallén. Bortsett från tiden 1 april 1907 - 1 oktober 1908 då dottern Rut Hallén vikarierade, innehade August Wilhelm befattningen i två decennier. Han efterträddes den 1 juli 1910 av lantbrukare Karl Emil Bengtsson. Dennes tid vid rodret blev kort och från den 1 februari 1912 antecknas folkskollärare Martin Hilmer Eckerdal som poststationsföreståndare. Handlanden Axel Elam Nilsson tog över 1923. Han avgick efter 20 år, då sonen Nils Fritiof blev Magras siste föreståndare. Vid den landsomfattande ändringen den 12 maj 1968, som innebar en ny transport- och sorteringsorganisation, blev även poststationen i Magra indragen. I närområdet avvecklades samtidigt poststationerna i Stora Mellby och Gräfsnäs. Där blev ersättningen postombud förutom lantbrevbäring.

J handelen poststation skulle komma att upprättas i Geneved, är jag villig att mot en ersättning af 50 kronor för år förestå densamma.

Geneved & Vedum d. 28 juli 1893.

*A. Melldahl
Folkskollärare*

*Att folkskolläraren Andreas Melldahl i Geneved är för detta till åtagande fullt vederhäftig och duglig, betygar,
Stora Mellby den 29 juli 1893,
Karl Ludv. Johansson,
kyrkoherde.*

Karl Ludvig Johansson, som blev kontraktsprost, drog sitt strå till stacken för att Andreas Melldahl skulle bli föreståndare för en poststation i Geneved, den som vid tillkomsten fick socknens namn Stora Mellby och i september 1899 döptes om till Gendalen tre månader innan den förenades med järnvägsstationen.

STORA MELLBY (Gendalen)

Efter en omfattande skriftväxling på grund av beslut vid lagligen kungjorda kommunalstämmor i Stora Mellby den 4 mars 1892 och den 21 mars 1893 beslöt poststyrelsen att en poststation med namnet Stora Mellby skulle öppnas med folkskolläraren Andreas Melldahl som föreståndare. Denne förband sig att nöjas med ett årsarvode på 50 kronor under minst tre år. Poststationen placerades i Geneveds by.

Postinspektör Otto Schütz i Göteborg föreslog i ett brev till poststyrelsen den 4 juli 1899 att poststationen från och med den 1 augusti 1899 skulle benämnas Gendalen. Motivet framgår av de första raderna i brevet från Schütz:

"Å den plats, där poststationen i Stora Mellby för närvarande är belägen, kommer att vid Västergötland-Göteborgs järnväg anläggas en trafikstation med namnet Gendalen samt 4,4 kilometer därifrån vid samma järnväg en dylik station benämnd Stora Mellby, och synas omständigheterna påkalla inrättandet vid båda dessa trafikstationer av poststation från den tidpunkt då sagda järnväg öppnas för allmän trafik".

Landskansliet i Vänersborg svarade på poststyrelsens förfrågan "att Landshövdingeämbetet för sin del icke har något att erinra däremot att den nuvarande, i Geneveds by förlagda poststationen Stora Mellby före den tid, då Västergötland-Göteborgs järnväg kommer att för allmän trafik upplåtas, namnförändras till Gendalen".

På grund härav beslöt poststyrelsen den 1 augusti 1899 att namnbytet skulle äga rum den 1 september 1899 (skrivelser samma dag till landskansliet och till postmästaren i Trollhättan). Det behövdes litet tid för gravyr av ny stämpel och nytt sigill.

Så kom det sig att Andreas Melldahl under de tre sista månaderna av sin tjänstgöringstid i postverket fick svinga en ny datumstämpel. Den överlämnades tillsammans med övriga mindre inventarier till stationsföreståndaren, när den nya järnvägen togs i bruk för allmän trafik på det nya seklets första dag.

Den muntliga traditionen stämmer inte överens med vad som här ovan angivits på grundval av de dokument som jag haft tillgång till under min forskning. Enligt muntlig tradition och en forskare skulle poststationen med namnet Stora Mellby inte ha legat i Geneved utan i prästgården och ha

skötts av prosten Karl Ludvig Johansson. För detta har jag inte lyckats finna något belägg. Det utesluter dock inte att det **kan** ha varit så, även om såväl tidtabeller som tillgängliga handlingar talar för att min redovisning är riktig. Jag har några gånger stött på exempel på att t ex tidtabeller kunnat vilseleda forskare. Ett sådant redovisas på sid 130-131 i boken "Kommunikation i Västbo", där en avbildad diligenstidtabell anger Bälaryd som en poststation, ehuru den inte fanns där, men väl en gästgivaregård med det namnet. Om den i tidtabellen felplacerade poststationen, som för övrigt hade fått namnet felstavat, berättar jag i boken "På post i Norra Småland" i kapitlet Bälaryd på sid 41-44.

Jag tror ändå inte att man i nyss relaterade fall kan lita på muntlig tradition i Stora Mellby. De fall av felaktiga uppgifter i dokument, som jag har stött på, dateras betydligt tidigare än sekelskiftet. Detta pekar på hur svårt det är för forskare att arbeta med till synes otillräckligt material.

I **Gendalens** järnvägsstation blev stationsföreståndaren Carl Linus Larsson Ryman ansvarig för posten. Han efterträdde i januari 1910 av Carl Theodor Ekelöf och därefter finns följande järnvägsanställda antecknade som postansvariga: Carl Otto Roslund (1921-1931), G A Blomkvist (1931-1933), Frank Erik Olof Johansson (1933-1935), John Karl Arvid Andersson (1935-1938), Britta Witt (en vecka i november 1938), Alfred Broman (1938-1939), Nils Einar Andersson (1939-1941), Karl Teodor Folke Fransson (1941-1955) och Vega Irma Isabella Fransson (1955-1961). Poststationen ersattes med lantbrevbäring vid 1962 års ingång. Vega Fransson fick fortsatt postarbete genom att hon blev stationsföreståndare i Stora Mellby, där en förenad poststation hade inrättats samtidigt som den ursprungliga poststationen med namnet Stora Mellby ersattes med den förenade post- och järnvägsstationen Gendalen.

		Vedum—Essunga—Sollebrunn.					
		Nymil.					
		(Fria den 1 december 1893.)					
M. Th.	—	10,0	1,2	Vedums poststation	T. F.	5,15	—
M. Th.	11,50	11,45	0,8	Bols egendom	T. F.	3,30	3,45
M. Th.	12,45	1,0	(1,1	Lekdså poststation	T. F.	2,15	2,30
M. Th.	2,30	2,45	2,0	Essunga poststation (gästgivaregård) ..	T. F.	12,30	12,45
M. Th.	3,45	—	0,2	Stora Mellby poststation (Geneveds by)	T. F.	—	11,30
			4,0	Sollebrunns poststation (gästgivaregård)	T. F.	—	—

Postföringstidtabellen anger att Stora Mellby poststation låg i Geneveds by.

STORA MELLBY (förenad post- och järnvägsstation)

Det var inte alldeles givet att den andra järnvägsstationen i Stora Mellby socken skulle få socknens namn, när man hade planerat att den första skulle få heta Gendalen. Det fanns nämligen förslag om att den nya skulle heta Bjerke. Kontraktsposten Karl Ludvig Johansson, som tillika var ordförande i Stora Mellby kommunalstämma, skrev i mars 1899, biträdd av andra kammarens riksdagsledamot Axel Karlsson, i sin oro för att förlora socknens namn i postadressen, bland annat följande i ett två foliosidor långt brev till poststyrelsen:

"Då Bjerke är hela häradets namn, synes det synnerligen olämpligt såsom lokalnamn för en järnvägs- eller poststation. Visserligen finnas åtskilliga orter med namnet Mellby, men ingen socken eller ort som heter Stora Mellby mer än denna, och ingen annan poststation med namnet Mellby ha vi kunnat upptäcka, än vår Stora Mellby poststation, som vid järnvägens öppnande naturligtvis indrages, då den ligger nära såväl Stora Mellby som Gendalens eller Geneveds blivande järnvägsstationer".

Detta hade verkan och i ett kungligt brev den 2 juni 1899 förklarades att intet hinder mötte "att järnvägsstationen Bjerke vid Västergötland-Göteborgs järnväg må benämnas Stora Mellby".

Stationen öppnades liksom många andra vid järnvägen med 1900 års ingång och ansvarig för posttjänsten blev stationsföreståndaren Ernst Olof Yngve Swan. Intill poststationens indragning den 12 maj 1968 har därefter följande järnvägsanställda ansvarat för posten, även om de inte själva utan med biträdeshjälp fullgjort sysslan: Gunnar J:son Hellman (1908-1921), Edvin Gustafsson (1921-1933), Karl Richard Skoog (1933-1952), Anders Herbert Albin Östman (1952-1960), Åke Johan Ingemar Olausson (1960-1961) och Vega Fransson (1962-1968). Som ersättning inrättades vid poststationens indragning utöver lantbrevbäring ett postombud med Åke Holmsten som ansvarig. Dess datumstämpel hade gravyren SOLLEBRUNN POB 2. Det avvecklades med februari månads utgång 1983.

FÖRENADE POSTSTATIONER

I boken "Humlegubbar" berättar jag på sid 30-33 om landets tidigaste järnvägsstationer med Vårgårda som den absoluta primören den 1 januari 1862. En stor mängd förenade post- och järnvägsstationer uppstod efter den 16 februari 1863 i takt med järnvägsnätets utbyggnad. En intressant ökning upplevde man på det nya seklets första dag, då trafiken öppnades för allmänt bruk på Västergötland-Göteborgs järnväg. På föregående sidor har jag bl a berört Gendalen och Stora Mellby. I det följande berättas något om tre andra förenade poststationer vid denna järnväg samt avslutningsvis om två förenade poststationer vid västra stambanan, Torp och Västra Bodarne.

ANTEN (Östads socken i Lerums kommun)

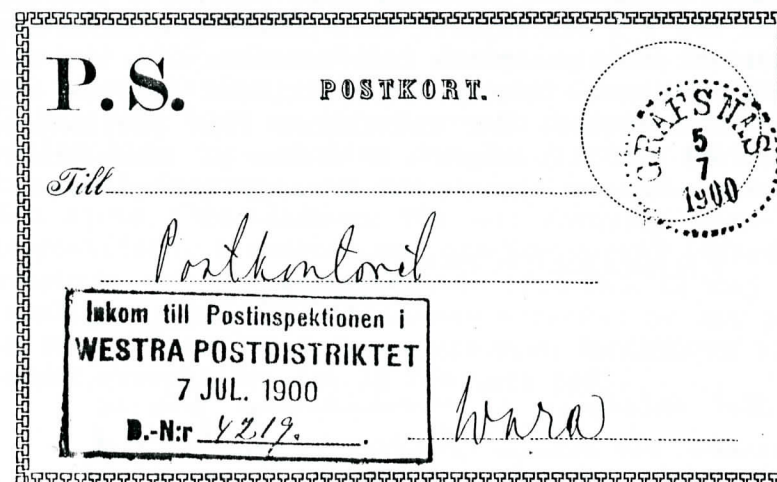
Större delen av sjön Anten sträcker sig inom Alingsås kommun men järnvägsstationen med sjöns namn ligger strax utanför kommungränsen. Jag har ändå velat ta med Anten i denna lilla redovisning om posten i Alingsås kommun, inte minst därför att Anten är den sydliga ändpunkten för en ännu bevarad rest av Västergötland - Göteborgs järnväg.

Anten var en av de 16 förenade post- och järnvägsstationerna vid järnvägen när den öppnades för allmän trafik med det nya seklets ingång. Det fanns dessutom tre förvaltningspostkontor vid järnvägen, Skara, Vara och Göteborg, samt fyra järnvägsstationer, som inte vid det tillfället hade hand om postgöromål, nämligen Öttum, Essunga, Sollebrunn och Stannum. Antens station låg relativt nära den plats där det under tiden 1875-1897 funnits en poststation med namnet Brobacka.

Olof Westergren blev ansvarig för både post och järnväg i Anten från den 1 januari 1900. Frans Wilhelm Lustig tog över efter honom i januari 1910 och tjänstgjorde inte mindre än 31 år. Därefter vilade postsysslan på följande järnvägsanställda: Frans Erik Olof Ryler (1941-1944), Lars Einar Ohlin (1944-1951), Nils Göran Gunnar Hallberg (1951-1955), Frans Johan Gunnar Egerlo (1955-1961) och Lars Hugo Sannestål (1961-1964).

Därefter var järnvägsepoken slut. Rut Margareta Andersson blev poststationsföreståndare den 1 juni 1964 efter att ha varit föreståndare vid den näraliggande poststationen i Sjövik. Poststationen i Anten inrymdes i en fastighet ca 300 meter från järnvägsstationen men den var inte tillräckligt bärkraftig och blev avvecklad med september månads utgång 1971.

Från Anten hade redan 1902 inrättats en kombinerad postföreling och lantbrevbäring till Attholmen över Vänga och Långareds poststation.

GRÄFSNÄS (Erska socken)

För den poststation i Gräfsnäs som i likhet med 15 andra utmed den nya järnvägen öppnades på det nya seklets första dag blev stationsföreståndaren Ernst Otto Svenson ansvarig. Redan den 20 april 1900 avlöstes han av Karl Gustaf Jönson, som år 1903 lät ändra sitt efternamn till Jörner. Denne hade vissa problem med att sköta sig oklanderligt och fick vid upprepade tillfällen anmärkningar av postmästare Lars Fredrik Eliaeson i Vara. I ett brev till sin överordnade postmästare den 5 juli 1900 skrev Jönson bland annat följande som svar på erhållna anmärkningar:

"Vad angår avfattandet av skrivelser i häftig form har jag ej gjort mig förtjänt av klander häruti, men väl Ni.

Att jag påmint postkontoret om raskare expediering av diverse saker, är nog det enda skriftliga Ni kan finna. Har Ni verkligen funnit ohövlighet häri, har Ni själv eller någon annan vid postkontoret givit anledningen härtill. Enligt Eder uppfattning synes det således vara ohövlighet, att underordnade våga göra en anmärkning mot Edert postkontor. För övrigt anser jag det ej vara nödigt att varken 'anhålla vördsamt' eller skriva 'ödmjukligen' eller 'underdånigst' (vilket jag förmodar Ni helst önskar) om saker man skall hava".

I augusti samma år gjorde Berthold Sundler i postkupéexpedition 108 B i sin rapport till postinspektionen anmärkning mot att värdepostpåsen från Gräfsnäs inte var förseglad. På remissen från postinspektionen svarade Jönson: "Saknar tändstickor. Har rekvirerat från postkontoret i Vara men ej erhållit några". I väntan på tändstickor underlät även Jönsons vikarie att försegla postpåsar.

Postinspektionen Göteborg.

Med anledning af anmärkning från en person vid namn Nordling, i den vid Gräfsnäs station till Pksp 108 B m. s. afvärdade posten till Postinspektionens inforordade förklaring häri, meddelas, att undertecknad var permitterad den dagen och att stationen försetts af Stationschefen O. R. Nyström från Dumbleberg. Förmodligen hade hr Nyström inga tändstickor med sig till denna fall hade han naturligtvis lackat påsen. I poststationen finnas inga tändstickor. Att den 2/8 från Vara postkontor refs. tändstickor hafva ännu icke anländt

Gräfsnäs den 2/8 1900
R. G. Jönson

Stationsföreståndare Jönsons brev vållade förtret på sina håll.

Jag avstår från att återge mera av den tämligen omfattande skriftväxling som föranleddes av konflikter mellan stinsen i Gräfsnäs och postpersonalen. Jönsons förhållande till kolleger och kunder bidrog till att postinspektör Otto Schütz föreslog poststyrelsen den 27 augusti 1900 att dra in poststationen i Gräfsnäs. Mera därom finns att läsa i följande avsnitt om Kvarnabo. Jönson-Jörner fick dock fortsätta att vara föreståndare i Gräfsnäs.

Järnvägsstationen i Gräfsnäs brann till grunden under natten mellan den 31 januari och 1 februari 1914. Ur askan tog man fram postens kassaskrin som innehöll förkolnade papper, möjligen sedelrester.

Den 1 april 1914 efterträddes Jörner av Emil Andersson, som fick förflyttning till Sollebrunn den 1 juni 1938. Karl Erik Lindhe blev nu järnvägs- och postman i Gräfsnäs. Hans period blev inte så lång och den 1 april 1941 flyttade han till Österäng. Nu kom Lars Georg Svensson och blev den siste föreståndaren för den förenade post- och järnvägsstationen. I samband med att postverket införde en ny transport- och sorteringsorganisation den 12 maj 1968 drogs nämligen poststationen in men ersattes av ett postombud i vars datumstämpel fanns gravyren SOLLBERUNN POB 1. Postombudet avvecklades den 28 februari 1983.

KVARNABO (Långareds socken)

Det satt hårt åt innan en poststation också inrättades i Kvarnabo hållplats mellan Anten och Gräfsnäs. Den nya järnvägen hade bara varit i bruk 10 dagar när förre distinktionskorpralen August All skrev ett brev till postinspektionen i Göteborg, ett brev som också undertecknades av många bebyggare i trakten av Kvarnabo. De begärde en poststation vid hållplatsen. Kronofogden i Vänersborg anförde att sökandena hade rätt lång väg "till nyinrättade poststationerna vid Gräfsnäs och Anten i följd varav inrättandet av poststation vid Kvarnabo hållplats skulle medföra stor lättnad för denna orts befolkning".

Det positiva uttalandet föranledde postinspektör Otto Schütz att efter kompletterande utredning skriva till

poststyrelsen och föreslå en poststation i Kvarnabo trots att järnvägsförvaltningen inte "var villig medgiva, att den i hållplatsens expeditionsbyggnad boende banmästaren åtog sig bestyret med skötandet av en poststation å platsen".

Otto Schütz skickade med ett förslagskontrakt, som han gjort upp med August All "om handhavandet av befattningen såsom föreståndare för en poststation i Kvarnabo samt verkställandet av förekommande posttransporter mellan poststationen och fyra postförande bantåg dagligen vid Kvarnabo hållplats mot arvode i ett för allt av 180 kronor om året".

Litet längre fram i postinspektörens brev finner man följande passus:

"Poststationen i Kvarnabo komme, såsom ovan nämnts, att bli belägen på allenast 3 kilometers avstånd från Gräfsnäs' poststation, vadan vid inrättandet av poststation å förstnämnda ort poststationen i Gräfsnäs synes kunna åtminstone tills vidare utan olägenhet indragas, varom jag också tillåter mig värdsammast hemställa.

För en sådan åtgärd talar därjämte synnerligen kraftigt den omständigheten, att stationsinspektören Karl Gustaf Jönson, vilken från och med den 20 sistlidne april förestår förenade järnvägs- och poststationen i Gräfsnäs, synes icke kunna förmås iakttaga gällande föreskrifter rörande expeditionen av post, samt i sitt förhållande till det överordnade postkontoret gjort sig skyldig till otjänligt skrivsätt av sådan art, att hans bibehållande vid poststationsföreståndarebefattningen kan förväntas skola skadligt inverka på övriga stationsföreståndares vid järnvägslinjen i fråga uppfattning av sina tjänsteplikter"

Poststyrelsen beslöt inte enligt framställningen utan återremitterade ärendet till postinspektören "med anmodan att skyndsamligen till Kungl. Poststyrelsen avgiva yttrande, huruvida icke lämpligt vore att skilja poststationen i Gräfsnäs från järnvägsstationen därstädes".

Mot ett sådant skiljande vände sig vd John Nyström vid Västergötland-Göteborgs järnvägsaktiebolag i ett brev till postinspektören den 11 september 1900. Brevet avslutades med en försäkran om att "Jönson, som på tillfredsställande sätt skött sin befattning såsom stationsinspektör vid järnvägen, hädanefter, sedan han nu av mig erhållit var-

ning för oförstånd i tjänsten, skall bemöda sig och hava förmåga att på tillfredsställande sätt sköta även postgöromålen".

I remissvaret till poststyrelsen återtog nu postinspektionen såväl framställningen om att dra in poststationen i Gräfsnäs som att inrätta en poststation i Kvarnabo, det sistnämnda bl a med motivet "att den föreslagne poststationsföreståndaren f.d. distinktionskorpralen, numera soldaten August All, enligt vad uppgivits, är försatt i konkurs och sålunda för närvarande icke kan anförtros poststationsföreståndarebefattningen",

Ett nytt försök att få en poststation i Kvarnabo gjordes i januari 1907. Ett antal personer som bodde i närheten av järnvägsanhalten skrev till postinspektören och uppgav att det nu fanns "en särskild stationsmästare, som är lämplig och villig att åtaga sig nämnda uppdrag". Under remissbehandlingen uppgav poststationsföreståndare K G Jörner i Gräfsnäs att han inte ansåg någon poststation i Kvarnabo "vara av behovet påkallad". Han påpekade också att befolkningen vid Kvarnabo hade minskat sedan förra ansökan 1900. Kronofogden och kronolänsmannen tillstyrkte emellertid bifall till framställningen, men postinspektionen ansåg sig "icke övertygad om behövligheten av poststationen i fråga, alldenstund hållplatsen Kvarnabo är belägen blott 3 kilometer från poststationen i Gräfsnäs".

Inte heller denna gång medgav poststyrelsen att någon poststation skulle inrättas i Kvarnabo, men ett nytt försök sex år senare lyckades. Det blev dock inte någon med järnvägen förenad poststation, utan en s k lantpoststation som inrättades den 1 oktober 1913 med handlanden August Pehrsson som föreståndare. Han var då 62 år gammal men förblev i tjänst vid poststationen till 1927, då han vid 76 års ålder efterträddes den 1 november av Frida Persson. Med hennes avgång blev det förändring. Poststationen förenades nämligen den 1 maj 1946 med järnvägsstationen. Linjearbetaren Lars Ragnar Mauritz Olsson blev föreståndare enligt tillgängliga handlingar. Detta tycks dock ha varit en skenutnämning, kanske på grund av att hans arbete inte medgav honom att sköta poststationen. Den 1 maj 1946 antecknas nämligen också Olof Arvid Herman Berggren som ansvarig för posten i Kvarnabo, och därefter har följande järnvägsanställda haft den sysslan: Gunhild

Berggren (1950-1951), Ingeborg Maria Elisabeth Sandberg (1951-1956) och Elsa Sofia Johansson (1956-1962). Poststationen drogs in den 1 mars 1962.

TORP

En framställning av kommunalstämman i Bälinge den 8 februari 1875 ledde till att en poststation blev inrättad vid Torps anhaltstation på västra stambanan den 1 april 1875. Det dröjde inte länge förrän dess föreståndare O L Berg gjorde upptäckten att brev avsedda för hans poststation blivit sända till postkontoret Torp i Medelpad. Han anmälde detta i ett brev den 23 juni 1875 till postinspektionen, som omgående underättade poststyrelsen. Där lät man ärendet vila, eftersom postkontoret i Torp var under omdaning. När järnvägen västerut från Sundsvall togs i bruk för allmän trafik, flyttades postkontoret till Torps-hammars järnvägsstation och fick detta namn. Poststyrelsen försåg den 11 januari 1876 ärendet från Torp vid Alingsås med anteckningen att styrelsen "av förekommen anledning fann framställningen icke påkalla vidare åtgärd".

O L Berg efterträddes efter kort tid av Herman Forsberg, som i sin tur avlöstes av C H W Hartelius. Denne hade varit förste konstapel vid Kungl. Göta Artilleriregemente.

Johan Edvard Carlsson tog hand om den förenade post- och järnvägsstationen 1890 och därefter har följande järnvägsanställda haft ansvaret för postservice i Torp: Carl August Kjellström (1899-1901), Berndt Viant Jonsson (1901-1909), Carl August Hjalmar Rydberg (1909-1913), A L Sandahl (1913), Carl Fritz Riegnell (1914-1924), Ludvig Lindström (1924-1927); Carl Hjalmar Norén (1927-1929), Erik Valdemar Käck (1929-1935), Johan Nilsson (1936-1940), Frans Erik Pettersson (1940-1943), Axel Herman Höglund (1943-1945), Gustaf Mauritz Blomqvist (1946-1949) och Sven Gösta Enånger (1949-1951). Poststationen som aldrig fick någon nämnvärd omslutning, drogs in 1 mars 1951.

VÄSTRA BODARNE (Hemsjö socken)

Ett stort antal personer i Västra Bodarne undertecknade ett brev i februari 1907 till postinspektionen i Göteborg med anhållan om en poststation i Västra Bodarne, sedan de fått veta att SJ skulle anställa en ordinarie föreståndare för anhaltstationen. De uppgav följande i slutet av framställningen: "Bifalles denna ansökan, vore lantbrevbäraren å linjen Norsesund-V.Bodarne-Hagtorslätt ej behövlig".

Postinspektionen lät anskaffa ett intyg av lantbrevbärare Herman Andersson om att han var "villig att utan föregående uppsägning från Kungl.Generalpoststyrelsens sida med utgången av april månad frånträda det den 7 januari 1902 avslutade kontrakt rörande lantbrevbäringens bestridande".

På postinspektionens förslag beslöt poststyrelsen vid föredragning den 3 april 1907 att poststationen skulle inrättas den 1 maj med stationskarlen och platsvakten Olof Palm som föreståndare. Han avlöstes 1913 av Gustaf Fridolf Ahlberg, som fick uppleva att årsersättningen för bestyret med posten höjdes från 240 kr till 300 kr. Det hade varit 180 kr under tiden fram till och med september 1908.

Post och järnväg skildes åt och i april 1928 blev fru Ester Viktoria Haglund poststationsföreståndare. Poststationen låg nu i ett hus ca 125 meter från järnvägens hållplats. Maria Margareta Franzén trädde till 1944, först ett halvår som vikarie i avvaktan på en utredning om poststationen åter skulle förenas med järnvägen. Den föreningen ställdes på framtiden, sedan det visade sig att det inte fanns utrymme i järnvägsstationen för de postfack som behövdes.

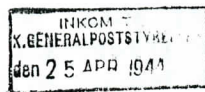
Maria Margareta Franzén efterträddes 1958 av Kerstin Ahlberg. Ett förslag 1969 om att dra in poststationen förkastades men med november månads ingång ändrades namnet till Alingsås 2. Ett nytt nedläggningshot vilade 1975 över postexpeditionen, som poststationen nu blivit upphöjd till. Orsaken var att posten drabbats av lokalproblem men man lyckades lösa dem och med ny terminologi blev Alingsås 2 ett postkontor. Det var ändå en ganska tillfällig historia ty med september månads utgång 1990 drogs postkontoret in.

KUNGL.
JÄRNVÄGSSTYRELSEN

Drifttjänstbyrån

Dnr Dbr 626/44.

Anhålls att i svarsskrivelse angivas ovanstående diarienummer och i adressen byråns namn.

Till

Kungl. Generalpoststyrelsen,
Stockholm.

I skrivelse till Eder den 29 mars 1944 har järnvägsstyrelsen på förslag av distriktsbefälet förordat förenande från och med den 1 maj 1944 av post- och järnvägsgröfomålen vid Västra Bodarne. Det har emellertid senare visat sig, att ett 50-tal postfack erfordras å expeditionen, men att utrymme för dessa för närvarande icke finnes. På grund härav måste övertagningen av posten uppskjutas något. Distriktschefen i Göteborg har emellertid anmodats undersöka, på vilket sätt lokalfrågan i Västra Bodarne skall kunna lösas till dess tillfälle till postarbetets övertagande framdeles kan komma att uppstå. Stockholm den 24 april 1944.

KUNGL. JÄRNVÄGSSTYRELSEN

S. Johansson
För Emot

Brevet om ifrågasatt återförening av post och järnväg i Västra Bodarne talar för sig själv.

KRONOBOTTEN (Stora Mellby socken)

Vid en extra kommunalstämma med Stora Mellby sockenmän i Bjärke häradshus den 18 maj 1900 fick stämmans ordförande, kontraktsprosten Karl Ludvig Johansson, uppdraget att hos poststyrelsen hemställa om bättre postservice för nedre Hedes rote, där inga närmare poststationer fanns än Stora Mellby och Lagmansered på 6,5 resp 7 kilometers avstånd.

Till ansökan, som prosten daterade den 7 september 1900, fogades ett intyg av folkskollärare Lars Mörling om att mot ett årligt arvode av 50 kr ansvara för en poststation i Kronobotten.

Kronofogden i Väne var positivt inställd till ansökan i sitt uttalande den 22 oktober 1900, medan tf postinspektör Adolf Malmgren ansåg att det inte fanns tillräckliga skäl att inrätta en poststation i Kronobotten. Däremot beslöt poststyrelsen på postinspektörens förslag att anordna lantbrevbäring från Stora Mellby poststation över Hede säteri till Kronobottens folkskola med två veckoturer fram och åter. Till lantbrevbärare antogs hemmansägaren August Johansson i Kronobotten. Hans ersättning blev till en början kr 1:20 för var tur fram och åter.

Ombyte av lantbrevbärare 18 år senare, när August Johanssons begäran om högre ersättning än då utgående inte kunde beviljas utan samtidigt ledigförklarande av befattningen, medförde en ny ansökan om en poststation i Kronobotten. Folkskollärare E P Nyberg erbjöd sig att förestå en poststation med 75 kr i årsarvode men ville inte vara förmedlingslänk mellan lantbrevbäraren och sockenborna utan ersättning. Den nye lantbrevbäraren fick finna sig i att lämna ut och ta emot post i sitt hem på samma sätt som den tidigare lantbrevbäraren hade gjort. Något annat egentligt kommunombud fanns inte tillgå.

Poststyrelsen beslöt den 25 april 1919 att någon poststation inte skulle inrättas i Kronobotten.

Copyright: Erik Lindgren